

УДК 78.01:159.964.2

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-12>

Тетяна КАПЛУН

кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри музичного мистецтва та звукорежисури, Міжнародний гуманітарний університет, Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, Україна, 65000

ORCID: 0000-0003-0367-5559

Бібліографічний опис статті: Каплун, Т. (2025). Смыслотворчі моделі архетипу матері в музичному мистецтві: юнгіансько-герменевтичний аналіз. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 87–94, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-12>

СМИСЛОТВОРЧІ МОДЕЛІ АРХЕТИПУ МАТЕРІ В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ: ЮНГІАНСЬКО-ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена дослідженню смыслотворчих моделей архетипу Матері в музичному мистецтві XIX–XX століть у контексті юнгіансько-герменевтичної парадигми. Архетип Матері осмислюється як фундаментальна передсемантична структура інтонаційного мислення, що визначає глибинні рівні музичної семантики, драматургії та формоутворення, а також забезпечує зв'язок індивідуального художнього переживання з колективною культурною пам'яттю.

Мета статті полягає у виявленні, типологізації та інтерпретації смыслотворчих моделей архетипу Матері в музичному мистецтві XIX–XX століть, а також в обґрунтуванні його статусу як онтологічної моделі інтонаційного мислення, що функціонує на передпонятійному, допредикативному рівні музичного змісту.

Методологія дослідження ґрунтується на інтеграції юнгіанської теорії архетипів із герменевтичним аналізом музичного тексту. Застосовано міждисциплінарний підхід, який поєднує музикознавчий аналіз (інтонаційний, тематико-драматургічний, фактурно-тембровий) з культурологічною та філософською інтерпретацією. Особливу увагу приділено передсемантичному рівню музичного мислення, де архетип постає як структуроутворювальний принцип. У дослідженні враховано культурно-історичні контексти та національно-ментальні особливості західноєвропейської й української композиторських традицій.

Наукова новизна полягає в концептуалізації архетипу Матері як онтологічного чинника інтонаційного мислення, а не лише як образно-тематичної константи. Уперше запропоновано типологію смыслотворчих моделей архетипу Матері в музичному мистецтві XIX–XX століть, що дозволяє простежити механізми архетипної семантизації в різних стильових і культурних контекстах.

Висновки. У статті здійснено системний юнгіансько-герменевтичний аналіз архетипу Матері як ключової смыслотворчої структури музичного мистецтва XIX–XX століть. На матеріалі творчості Ф. Шопена, Р. Вагнера, Г. Малера, М. Лисенка, К. Стеценка та Б. Лятошинського виокремлено чотири провідні моделі архетипу Матері: сакрально-космогонічну, лірично-екзистенційну, трагедійно-апокаліптичну та трансформаційну, які репрезентують різні способи смыслотворення й інтонаційного кодування.

Еволюція архетипу Матері в музичній культурі XIX–XX століть засвідчує перехід від гармонізованого, ідеалізованого образу до амбівалентної, багатовимірної структури, що акумулює досвід колективної пам'яті, історичних травм та екзистенційної граничності. Архетип Матері постає як стійкий словесний центр музичної культури, у якому концентруються уявлення про витік, тяглість і онтологічні підстави людського буття.

Ключові слова: архетип Матері, теорія архетипів К. Г. Юнга, музична герменевтика, аналітична психологія, інтонаційна семантика, музична культура, музика XIX–XX століть.

Tetiana KAPLUN

PhD in Art, Associate Professor, Head of the Department of Musical Art and Sound Engineering, International Humanitarian University, Fontanskaya Road 33, Odesa, Ukraine, 65000

ORCID: 0000-0003-0367-5559

To cite this article: Kaplun, T. (2025). Smyslotvorchi modeli arkhetypu materi v muzychnomu mystetstvi: yunhiansko-hermenevtychnyi analiz [Meaning-making models of the mother archetype in musical art: a Jungian-hermeneutic analysis]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 87–94, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-12>

MEANING-MAKING MODELS OF THE MOTHER ARCHETYPE IN MUSICAL ART: A JUNGIAN-HERMENEUTIC ANALYSIS

The article is devoted to the study of meaning-generating models of the Mother archetype in the musical art of the nineteenth and twentieth centuries within the framework of the Jungian–hermeneutic paradigm. The Mother archetype is conceptualized as a fundamental pre-semantic structure of intonational thinking that determines the deep levels of musical semantics, dramaturgy, and form-building, while also ensuring a connection between individual artistic experience and collective cultural memory.

The purpose of the paper is to identify, typologize, and interpret meaning-generating models of the Mother archetype in the musical art of the nineteenth and twentieth centuries, as well as to substantiate its status as an ontological model of intonational thinking functioning at the pre-conceptual, pre-predicative level of musical meaning.

The methodology is based on the integration of Jungian archetype theory with the hermeneutic analysis of musical texts. An interdisciplinary approach is employed, combining musicological analysis (intonational, thematic-dramaturgical, textural-timbral) with cultural and philosophical interpretation. Particular attention is paid to the pre-semantic level of musical thinking, where the archetype emerges as a structure-forming principle. The study takes into account cultural-historical contexts and national-mental characteristics of Western European and Ukrainian compositional traditions.

The scientific novelty of the study lies in the conceptualization of the Mother archetype as an ontological factor of intonational thinking rather than merely an imagistic-thematic constant. For the first time, a typology of meaning-generating models of the Mother archetype in the musical art of the nineteenth and twentieth centuries is proposed, making it possible to trace the mechanisms of archetypal semantization in diverse stylistic and cultural contexts.

Conclusions. The article presents a systematic Jungian–hermeneutic analysis of the Mother archetype as a key meaning-generating structure in the musical art of the nineteenth and twentieth centuries. Based on the works of F. Chopin, R. Wagner, G. Mahler, M. Lysenko, K. Stetsenko, and B. Lyatoshynsky, four principal models of the Mother archetype are identified: the sacred-cosmogonic, lyrical-existential, tragic-apocalyptic, and transformational. These models represent different modes of meaning generation and intonational encoding.

The evolution of the Mother archetype in nineteenth- and twentieth-century musical culture demonstrates a shift from a harmonized, idealized image to an ambivalent, multidimensional structure that accumulates the experience of collective memory, historical trauma, and existential limit situations. The Mother archetype emerges as a stable semantic center of musical culture, concentrating notions of origin, continuity, and the ontological foundations of human existence.

Key words: the Mother archetype, C. G. Jung's theory of archetypes, musical hermeneutics, analytical psychology, intonational semantics, musical culture, music of the 19th–20th centuries.

Актуальність проблеми. У музичному мистецтві XIX–XX століть архетип Матері набуває статусу однієї з провідних смислотворчих універсалій, що визначають не лише образно-тематичну сферу, а й глибинну організацію інтонаційного мислення. В умовах кризової зміни культурних парадигм, характерних для зазначеного періоду, музика дедалі частіше звертається до універсальних, позачасових структур колективного несвідомого, здатних забезпечити цілісність художнього смислу в ситуації руйнування традиційних форм світогляду. Сучасні музикознавчі дослідження дедалі частіше звертаються до архетипної проблематики як до інструменту міждисциплінарного аналізу, що поєднує аналітичну психологію, культурологію та музичну герменевтику. Як засвідчують новітні українські праці, архетипи в музиці функціонують як «культурні коди тривалої дії», що актуалізуються в різних історичних і стильових контекстах (Вейвей, 2024). Водночас проблема архетипу Матері як онтологічної моделі інтонаційного мислення досі не отримала системного осмислення, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження є концепція архетипів, розроблена К. Г. Юнгом, відповідно до якої архетип Матері постає як амбівалентна структура, що поєднує життєдайний і деструктивний потенціал. У сучасному гуманітарному дискурсі ця концепція зазнає подальшого осмислення через призму семіотики та герменевтики. Зокрема, у дисертаційній роботі та статтях М. Севериної (Северінова, 2013, 2021, 2022) архетип трактується як динамічна смислова матриця, здатна трансформуватися від первинного міфологічного прототипу до складних концептуальних форм музичного мислення XX–XXI століть. Такий підхід є методологічно продуктивним для музикознавства, оскільки в музиці архетип не «зображується», а переживається інтонаційно – через тембр, гармонію, драматургію та форму, він є особливо продуктивним для аналізу музики, де архетип не «зображується», а переживається інтонаційно.

Українські дослідження останніх років зосереджуються на взаємодії архетипного мислення з національною культурною традицією, фольклорними джерелами та колективною

пам'яттю (Гладишко, 2017; Кашаюк, 2023; Вейвей, 2024, Вейвей, 2025). Водночас зарубіжна критична музикознавча думка звертає увагу на небезпеку редукації архетипної теорії до спрощеного символізму, наголошуючи на необхідності поєднання юнгіанського підходу з історико-культурним аналізом (Cornelius, 2021; Sill, 2022; McGovern, 2025; Murray, 2025). Саме така інтегративна позиція є методологічною основою даної статті.

Мета дослідження. Метою статті є виявлення та інтерпретація смислотворчих моделей архетипу Матері в музичному мистецтві XIX–XX століть на основі юнгіансько-герменевтичного аналізу, а також обґрунтування архетипу Матері як передсемантичної онтологічної моделі інтонаційного мислення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Архетип Матері як одна з базових універсальї колективного несвідомого, теоретично обґрунтований у працях Карла Густава Юнга, у музичній культурі XIX–XX століть зазнає складної й багатовекторної еволюції. Його трансформація відбувається у тісному зв'язку з філософськими, соціокультурними та художніми процесами епохи, відображаючи зміну уявлень про людину, природу, сакральне та історичну пам'ять. Якщо в музиці XIX століття архетип Матері переважно реалізується в ідеалізованих, гармонізованих формах, то у XX столітті він набуває амбівалентності, драматичної роздвоєності й екзистенційної напруги.

Архетип Матері належить до центральних структур колективного несвідомого, системно осмислених у працях К. Г. Юнга. На відміну від побутово-психологічного розуміння материнства, юнгіанська концепція трактує Матір як універсальний символ породження, захисту, живлення, але водночас – поглинання, руйнування й смерті. У концепції Юнга базовою є дихотомія позитивного (світлого) та негативного (темного) аспектів архетипу Матері. Позитивна Мати асоціюється з образом захисту, родючості, милосердя, духовного притулку; негативна – з образом поглинання, фатальності, загрози та деструкції (Юнг, 2013; Юнг, 2018). У музичному мистецтві XIX століття домінує позитивний аспект архетипу, що корелює з романтичним світоглядом. Так, у лірико-інтимних жанрах європейського романтизму архетип Матері реалізується через коліскові

інтонації, кантиленну мелодику, гармонічну стабільність і сповільнений, «захищений» музичний час. Тут Матір постає як символ дому, пам'яті й емоційної безпеки.

Подальший розвиток цієї ідеї у працях постюнгіанців, зокрема Еріха Нойманна, значно розширює це уявлення, вводячи поняття Великої Матері як надперсонального космогонічного принципу, що дозволяє диференціювати архетип Матері на низку стійких різновидів, кожен з яких має власну семантичну домінанту й специфіку художнього втілення (Neumann, 1972). У межах цієї концепції виділяються такі різновиди: Мати-життедавиця, Мати-утримувачка, Мати-земля, Мати-поглиначка та Мати-жертвна. Кожен із цих типів знаходить відносно стабільні музичні відповідники. У європейському музичному мистецтві ці архетипні моделі реалізуються не іконографічно, а через структури музичної мови, жанрові матриці та типи музичного часу.

Архетип Матері-життедавиці у європейській музиці найчастіше виявляється у зв'язку з природними, пасторальними та сакральними образами. Йому відповідають плавні, розгорнуті мелодичні лінії, діатонічна або модальна гармонія, відсутність різких контрастів. У таких творах музичний простір сприймається як «середовище», що живить і підтримує, а не як поле конфлікту. Цей різновид архетипу особливо характерний для імпресіоністичної та неоромантичної традиції, де звук набуває властивостей первинної матерії.

Інший тип – Мати-утримувачка (охоронниця) – пов'язаний з ідеєю збереження, опіки та моральної стабільності. У музичному мистецтві він реалізується через повторювані гармонічні формули, остинатність, плагальні звороти, що створюють ефект опори. У духовній європейській музиці цей різновид архетипу часто проектується на образ Богородиці як заступниці та співстраждальної Матері, де музична мова тяжіє до хоральності, прозорої фактури й стриманої експресії.

Архетип Матері-землі займає особливе місце в постюнгіанській типології. Він пов'язаний з циклічністю природи, ритуалом, родовою пам'яттю та тілесним виміром буття. У європейському музичному мистецтві XX століття цей різновид архетипу набуває особливої актуальності. Йому відповідають архаїзовані

ритми, модальність, примітивізовані інтонації, масивна фактура та колективний тип музичного висловлювання. Тут Матір постає не як індивідуальний образ, а як безособова сила землі, що регулює життєві цикли.

Протилежним за емоційною модальністю є архетип Матері-поглиначки, який Юнг і Нойманн пов'язують із темним, деструктивним аспектом Великої Матері. У музиці він проявляється через напружені кластери, остинатну нав'язливість, зниження регістру, ритмічний тиск і відчуття неминучості. Такий тип архетипу характерний для експресіоністичних і ритуально-міфологічних концепцій ХХ століття, де Матір постає як сила, що вимагає жертви й повернення життя назад у первісну стихію.

Особливий різновид становить Мати-жертвна (*Mater dolorosa*), яка поєднує позитивний і негативний аспекти архетипу. Вона одночасно зберігає життя й страждає від його втрати. У європейській музичній традиції цей тип отримує сакральне втілення у творах, пов'язаних із християнською тематикою скорботи. Музично це виявляється через поєднання плачевних інтонацій, повільних темпів, мінорної ладовості та внутрішньої світлої статичності, що трансформує трагедію у форму духовного прийняття.

Таким чином, юнгіанська й постюнгіанська типологія архетипу Матері дозволяє розглядати європейське музичне мистецтво як простір багаторівневої архетипної взаємодії. Архетип Матері не зводиться до одного образу чи жанру, а постає як система семантичних модусів, що реалізуються через різні музично-структурні стратегії – від інтимної кантিলени до ритуальної масивності. Його еволюція в європейській музиці відображає глибинні зрушення в колективній свідомості, уявленнях про життя, смерть, пам'ять і граничні підстави людського буття, що надає цій темі виняткової методологічної та культурологічної значущості для сучасного музикознавства.

У романтичній музичній культурі ХІХ століття архетип Матері тісно пов'язується з ідеєю дому, родини, жіночої духовності та Батьківщини як захисного начала. У творчості Ф. Шопена материнський архетип реалізується опосередковано – через інтонації колисковості, кантиленну мелодіку, м'яку гармонічну пластику й особливий тип музичного часу, що

апелює до пам'яті та внутрішнього переживання. Матір у цьому контексті постає як символ утраченого дому й духовної опори, ототожнюючись із образом Батьківщини. Інтонаційна м'якість, колискові ритмоформули та плагальна гармонія в ноктюрнах композитора формують архетип Матері як образу внутрішнього приутлуку. Умовний нотний зворот спадної секунди або терції (наприклад, $g-f-eb$), що постійно варіюється, функціонує як архетипний знак заспокоєння, який активізує глибинні шари емоційної пам'яті слухача.

Подібна семантика властива й німецькому романтизму, де в лірико-епічних жанрах материнське начало корелює з образом Природи як живої, одухотвореної сутності. У романтичній музиці ХІХ століття архетип Матері найчастіше реалізується в лірично-екзистенційній моделі, пов'язаній із переживанням втраченої цілісності та потребою внутрішнього захисту. У другій половині ХІХ століття архетип Матері набуває сакральне-космогонічного виміру, що особливо яскраво простежується в музичній драматургії Р. Вагнера. Міфологічні образи Землі-Матері, реалізовані через низький жіночий вокальний регістр, оркестрові педалі та гармонічну статичність, відповідають тому, що сучасні дослідники визначають як «архетипний континуум поза історичним часом» (Sill, 2022). У цьому контексті архетип Матері постає як універсальна онтологічна основа буття, що передує будь-якому сюжетному розвитку.

Водночас у сакральній традиції ХІХ століття архетип Матері знаходить піднесені, ідеалізовані втілення в образі Богородиці. Тут він функціонує як символ милосердя, заступництва й співстраждання, позбавлений трагізму й внутрішньої суперечності. Музична мова таких творів тяжіє до гармонійної рівноваги, прозорої фактури та стабільних форм, що відповідає романтичному уявленню про Матір як абсолютну моральну цінність.

Пізньоромантична та ранньомодерністська музика межі ХІХ–ХХ століть демонструє трансформаційну модель архетипу Матері. У симфонічній творчості Г. Малера Матір постає як космічний принцип любові та співстраждання. Як зазначають інтерпретатори архетипної символіки в музичних формах (Marshman, 2003; Sill, 2022; McGovern, 2025), протяжні кантиленні теми, гармонічна стабільність і поступове

розширення реєстрового простору символізу-ють архетип Матері як силу духовного перетворення. Фінал Третьої симфонії Малера в цьому сенсі може бути інтерпретований як музичний образ Матері-Космосу, що охоплює людину в акті метафізичного примирення.

На зламі XIX–XX століть відбувається суттєва зміна парадигми. Криза романтичного світогляду, руйнування метафізичних опор і загострення інтересу до архаїчних пластів культури спричиняють переосмислення архетипу Матері. У музиці раннього модернізму він дедалі частіше постає не як персоніфікований образ, а як космогонічний або природний принцип. У творчості К. Дебюссі материнське начало асоціюється з первинною стихією, з недиференційованим звуковим середовищем, що огортає людину. Плинність музичного часу, темброво-гармонічна нерозчленованість і відмова від жорсткої драматургії формують образ Матері як універсальної «матерії» буття.

Музика XX століття радикалізує амбівалентність архетипу Матері, акцентуючи його трагічний і деструктивний аспект. Радикальнішого характеру архетип Матері набуває в музиці першої третини XX століття, зокрема у творах І. Стравінського та Б. Бартока. Тут Матір постає як язичницька Земля – джерело життя, що одночасно вимагає жертви. У балеті «Весна священна» архетип реалізується через ритуалізовану ритміку, остинатність і первісну ладовість, підкреслюючи амбівалентну природу Матері як сили народження і знищення. Така трактовка відповідає юнгіанському уявленню про «подвійну Матір», у якій захисне і загрозливе співіснують у нерозривній єдності. У симфоніях Д. Шостаковича архетип Матері трансформується в образ історичної долі, що одночасно породжує і нищить. Сучасна критична музикознавча думка застерігає від спрощеного використання архетипної теорії, наголошуючи на необхідності поєднання юнгіанського підходу з історико-культурним аналізом (Вейвей, 2025; McGovern, 2025). Саме в такому поєднанні архетип Матері в музиці Шостаковича може бути герменевтично осмислений як символ Матері-Історії, що поглинає своїх дітей у катастрофах XX століття.

Друга половина XX століття характеризується подальшим ускладненням архетипу

Матері, зумовленим досвідом світових воєн, геноцидів і культурних катастроф. У цей період материнський архетип дедалі частіше трансформується в образ пам'яті, скорботи та посткатастрофічного прийняття. У західній музиці це проявляється в сакральних творах, присвячених темі *Mater dolorosa*, де Матір постає як співстраждальна постать, що не протистоїть трагедії, а приймає її як частину буття.

Українська музична культура XIX–XX століть репрезентує архетип Матері в тісному зв'язку з фольклорною та духовною традиціями. Новітні українські дослідження підкреслюють, що архетипні образи в національній музиці мають не лише психологічний, а й етнокультурний вимір (Вейвей, 2025). У творчості М. Лисенка архетип Матері реалізується через колискову інтонаційність, модальну ладовість і остинатні ритмічні фігури, що відтворюють образ Матері-Берегині роду. Умовні нотні формули типу *a–h–a* у вузькому діапазоні створюють ефект замкненого, захищеного простору.

В українській музичній культурі XX століття архетип Матері набуває чітко вираженого національного та екзистенційного виміру. Він ототожнюється з образом Матері-Батьківщини, землі, народу, що переживає історичну травму. У духовній музиці К. Стеценка архетип Матері набуває сакрального виміру в образі Богородиці як заступниці й співстраждальниці. Така інтерпретація корелює з сучасними філологічними та культурологічними дослідженнями архетипу Матері в українській традиції (Ігнат'єва, 2025), де наголошується на поєднанні особистісного та колективного рівнів смислу.

У симфонічній творчості Б. Лятошинського архетип Матері постає в трагічно-трансформаційній моделі. Напружені дисонантні комплекси, поліфонічна густота та різкі драматургічні злами формують образ Матері як символу трагічної долі народу. У світлі сучасних семіотичних концепцій архетипу в музиці (Северінова, 2022) така модель може бути осмислена як перехід від архетипу-міфу до архетипу-історичного концепту.

У творчості М. Скорика материнське начало реалізується через інтонації колискових і протяжних пісень, що символізують моральну стійкість і духовну тяглість. Натомість у музиці В. Сильвестрова архетип Матері трансформується у форму інтонаційного спогаду, «тихої

пам'яті», яка зберігає культурний сенс після руйнування великих наративів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, еволюція архетипу Матері в музичній культурі XIX–XX століть демонструє перехід від ідеалізованого, гармонійного образу до багатовимірної, амбівалентної структури, що включає в себе як захисні, так і трагічні аспекти буття. У XIX столітті Матір постає насамперед як символ дому й духовної опори, тоді як у XX – як носій колективної пам'яті, жертви та історичного досвіду. Незважаючи на стильові й естетичні відмінності, архетип Матері зберігає свою фундаментальну функцію – бути смисловим центром музичної культури, у якому концентруються уявлення про витік, тяглість і граничні підстави людського існування. Інтеграція сучасних українських і зарубіжних досліджень дозволяє розглядати архетип Матері в музиці XIX–XX століть як динамічну смислотворчу систему, що функціонує на передсемантичному рівні музичного мислення та забезпечує глибинний зв'язок між індивідуальним переживанням і колективною культурною пам'яттю. Подальше вивчення архетипу Матері в музичному мистецтві відкриває широке коло міждисциплінарних і суто музикознавчих перспектив, зумовлених як складністю самого архетипу, теоретично окресленого в аналітичній психології Карл Густав Юнг, так і багатовимірністю його художніх трансформацій у різні історичні епохи. З огляду на це перспективи дослідження можуть бути систематизовані за кількома взаємопов'язаними напрямками.

Передусім актуальним є поглиблений типологічний аналіз форм втілення архетипу Матері у музичних творах різних жанрів і стильових систем. Йдеться про виявлення стійких інтонаційних, ритмічних, гармонічних і формотворчих моделей, що корелюють із материнською семантикою (колисковість, остинатність, плагальність, циклічність часу, інтонації плачу тощо). Такий підхід дозволить перейти від описового рівня до створення узагальненої архетипної «граматики» музичної мови.

Важливим напрямом подальших досліджень є порівняльне міжкультурне вивчення архетипу Матері, зокрема в контексті західноєвропейської, східноєвропейської та позаєвропейських

музичних традицій. Зіставлення різних моделей репрезентації материнського начала – від сакралізованого образу Богородиці до міфологізованої Матері-землі – сприятиме глибшому розумінню національно-ментальних відмінностей і універсальних закономірностей музичного мислення.

Окрему перспективу становить дослідження архетипу Матері в музиці новітнього часу та XXI століття, де традиційні архетипні структури зазнають трансформації під впливом постмодерної естетики, цифрових технологій і глобалізаційних процесів. Аналіз нових форм «розмитой» або фрагментованої материнської семантики дозволить простежити, яким чином архетип зберігає свою ідентичність в умовах деконструкції великих культурних наративів.

Перспективним є також поглиблення зв'язку музикознавчого аналізу з психологією та філософією, зокрема з сучасними інтерпретаціями юнгіанської теорії архетипів, феноменологією слухання та теоріями афекту. Це дасть змогу досліджувати архетип Матері не лише як структурний елемент музичного тексту, а й як чинник музичного сприйняття, що впливає на емоційні та тілесні реакції слухача.

Окремого наукового осмислення потребує виконавський вимір архетипу Матері. Інтерпретація материнської семантики у виконавській практиці (темброві рішення, агогіка, артикуляція, динаміка) відкриває можливості для дослідження взаємодії архетипу з живим музичним актом. Це особливо актуально для камерної, вокальної та хорової музики, де інтонація голосу відіграє визначальну роль.

Нарешті, перспективним є дослідження архетипу Матері в контексті національної пам'яті та травматичного досвіду, особливо для культур, історія яких позначена війнами, репресіями та вимушеною міграцією. У цьому аспекті архетип Матері може бути осмислений як ключовий механізм культурної компенсації, що забезпечує збереження ідентичності та смислової тяглість у кризових історичних умовах.

Отже, подальші дослідження архетипу Матері в музичному мистецтві мають значний теоретичний і методологічний потенціал. Вони здатні не лише поглибити розуміння архетипних механізмів музичного мислення, а й сприяти інтеграції музикознавства в ширший

гуманітарний дискурс, де музика постає як особлива форма колективної пам'яті та духовного досвіду. Юнгіансько-герменевтичний підхід у поєднанні з новітніми музикознавчими концепціями відкриває перспективи подальшого осмислення архетипних структур

як універсальних механізмів художньої комунікації, пов'язані з аналізом архетипних моделей у музиці ХХІ століття, а також з розширенням міждисциплінарного діалогу між музикознавством, психологією та культурною антропологією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вейвей Л. Архетипи української культури у музикознавчому дискурсі. *Слобожанські мистецькі студії*. 2025. Випуск 2 (08). С. 73–77.
2. Вейвей Л. Народні танці як утілення архетипових образів в інструментальній музиці українських композиторів. *Слобожанські мистецькі студії*. 2024. № 2. С. 15–28. DOI:10.32782/art/2024.2.9.
3. Гладішко А. Архетип в музичній культурі як дискурс сучасної української музикології. *Проблеми взаємодії педагогіки, мистецтва та теорії і практики освіти*. 2017. Вип 47. С. 31–43.
4. Ігнат'єва С. Є. Архетип Матері в українському щоденниковому дискурсі. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2025. Vol. 14. С. 170–175. DOI: 10.31812/filstd.v14i0.219.
5. Кашаюк В. Архетипи творчості Фридерика Шопена у художньому мисленні Лесі Українки. *Fine Art and Culture Studies*. 2023. 2. С. 22–30, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-2-4>
6. Северинова М. Ю. Архетипи в культурі у проекції на творчість сучасних українських композиторів: дис. ... докт. мистецтвознавства : спец. 26.00.01. НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2013. 415 с.
7. Северинова М. Ю. Теорія К. Юнга про архетипи та її вплив на художню (музичну) культуру. *Культура України*. 2013. Вип. 40. С. 177–185.
8. Северинова М. Трансформація архетипу у семіозисі музичної культури: від архетипового первообразу до концепту та метаконцепту. *Сучасне мистецтво*. 2022. Вип. 18. С. 295–304.
9. Северинова М. Ю. Феномен архетипу як спів-буття у науковому дискурсі музичної культурології. *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals : Collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. С. 53–73.
10. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Київ : Астролябія, 2018. 608 с.
11. Юнг К. Г. Символи трансформації / пер. з нім. Київ : Видавництво Жупанського, 2013. 528 с.
12. Cornelius N. Archetypes (Sérgio Assad, Clarice Assad, Third Coast Percussion). *Soundboard Scholar*. 2021. Vol. 7. No 1. DOI: 10.56902/SBS.2021.7.23.
13. Kramer L. *Musical Meaning: Toward a Critical History*. Oakland : University of California Press, 2001. 344 p.
14. Marshman A. T. The Power of Music: A Jungian Aesthetic. *Music Therapy Perspectives*. 2003. Vol. 21, No. 1. P. 21–26.
15. McGovern H., Aqil M., Atasoy S., Carhart-Harris R. Eigenmodes of the deep unconscious: the neuropsychology of Jungian archetypes and psychedelic experience. *Neuroscience of Consciousness*. 2025. Vol. 2025, Issue 1. Article niaf039. DOI: 10.1093/nc/niaf039.
16. Murray A. Sounding the Archetypes, Missing the Critique. *The Journal of Music*. https://journalofmusic.com/reviews/sounding-archetypes-missing-critique?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 22.12.2025).
17. Neumann E. *The Great Mother: An Analysis of the Archetype*. Princeton : Princeton University Press, 1972. 624 p. ISBN 9780691017808.
18. Palmer A. Music as an Archetype in the 'Collective Unconscious' : Implications for a World Aesthetics of Music. *Dialogue and Universalism*. 1997. Vol. VII, No 3. P. 187–200. DOI: 10.5840/du199773/419
19. Sill A. T. Music, Image, and Archetype: Connecting with the Musical Myth of Our Time. *Psychological Perspectives*. 2022. Vol. 65. No 2. P. 225–238. DOI: 10.1080/00332925.2022.2119762.
20. Tarasti E. *A Theory of Musical Semiotics*. Bloomington : Indiana University Press, 1994. 352 p.

REFERENCES:

1. Veivei, L. (2025). Arkhetypy ukrainskoi kultury u muzykoznavchomu dyskursi [Archetypes of Ukrainian Culture in Musicological Discourse]. *Slobozhanski mystetski studii*, 2 (08), 73–77 [in Ukrainian].
2. Veivei, L. (2024). Narodni tantsi yak utilennia arkhetyprovyykh obraziv v instrumentalnii muzytsi ukrainskykh kompozytoriv [Folk Dances as an Embodiment of Archetypal Images in the Instrumental Music of Ukrainian Composers]. *Slobozhanski mystetski studii*, 2, 15–28. DOI:10.32782/art/2024.2.9. [in Ukrainian].

3. Hladyshko, A. (2017). Arkhetyp v muzychnii kulturi yak dyskurs suchasnoi ukrainskoi muzykologii [The Archetype in Musical Culture as a Discourse of Contemporary Ukrainian Musicology]. *Problemy vzaiemodii pedahohiky, mystetstva ta teorii i praktyky osvity*, 47, 31–43. [in Ukrainian].
4. Ihnatieva, S. Ye. (2025). Arkhetyp Materi v ukrainskomu shchodennykovomu dyskursi [The Archetype of the Mother in Ukrainian Diary Discourse]. *Filolohichni studii: Naukovi visnyk Kryvorizkoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*, 14, 170–175. DOI: 10.31812/filstd.v14i0.219. [in Ukrainian].
5. Kashaiuk, V. (2023). Arkhetypy tvorchosti Fryderyka Shopena u khudozhnomu myslenni Lesi Ukrainky [Archetypes of Frédéric Chopin’s творчості in the Artistic Thinking of Lesya Ukrainka]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 22–30, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-2-4> [in Ukrainian].
6. Severynova, M. Yu. (2013). Arkhetypy v kulturi u proektsii na tvorchist suchasnykh ukrainskykh kompozytoriv [Archetypes in Culture as Projected onto the Works of Contemporary Ukrainian Composers]. *Doctor’s thesis*. Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho [in Ukrainian].
7. Severynova, M. Yu. (2013). Teoriia K. Yunha pro arkhetypy ta yii vplyv na khudozhniu (muzychnu) kulturu [C. G. Jung’s Theory of Archetypes and Its Influence on Artistic (Musical) Culture]. *Kultura Ukrainy*, 40, 177–185. [in Ukrainian].
8. Severynova, M. (2022). Transformatsiia arkhetypu u semiozysi muzychnoi kultury: vid arkhetypovoho pervooobrazu do kontseptu ta metakontseptu [The Transformation of the Archetype in the Semiosis of Musical Culture: From the Archetypal Proto-Image to the Concept and Meta-Concept]. *Suchasne mystetstvo*, 18, 295–304. [in Ukrainian].
9. Severynova, M. Yu. (2021). Fenomen arkhetypu yak spiv-buttia u naukovomu dyskursi muzychnoi kulturolohii [The Phenomenon of the Archetype as Co-Being in the Scholarly Discourse of Musical Cultural Studies]. *Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanistic universals : Collective monograph*. (pp. 53–73). Riga, Latvia: Baltija Publishing [in Ukrainian].
10. Iunh, K. H. (2018). *Arkhetypy i kolektyvne nesvidome* [Archetypes and the Collective Unconscious]. Kyiv: Astroliabiia [in Ukrainian].
11. Iunh, K. H. (2013). *Symvoly transformatsii* [Symbols of Transformation]. Kyiv: Vydavnytstvo Zhupanskoho [in Ukrainian].
12. Cornelius, N. (2021). *Archetypes (Sérgio Assad, Clarice Assad, Third Coast Percussion)*. Soundboard Scholar, 7, 1. DOI: 10.56902/SBS.2021.7.23. [in English].
13. Kramer, L. (2001). *Musical Meaning: Toward a Critical History*. Oakland: University of California Press. [in English].
14. Marshman, A. T. (2003). The Power of Music: A Jungian Aesthetic. *Music Therapy Perspectives*, 21, 1, 21–26. [in English].
15. McGovern, H., Aqil, M., Atasoy, S., Carhart-Harris, R. (2025). Eigenmodes of the deep unconscious: the neuropsychology of Jungian archetypes and psychedelic experience. *Neuroscience of Consciousness*, 1. Article niaf039. DOI: 10.1093/nc/niaf039. [in English].
16. Murray, A. Sounding the Archetypes, Missing the Critique. *The Journal of Music*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://journalofmusic.com/reviews/sounding-archetypes-missing-critique?utm_source=chatgpt.com. [in English].
17. Neumann, E. (1972). *The Great Mother: An Analysis of the Archetype*. Princeton: Princeton University Press. ISBN 9780691017808. [in English].
18. Palmer, A. (1997). Music as an Archetype in the ‘Collective Unconscious: Implications for a World Aesthetics of Music. *Dialogue and Universalism*, VII, 3, 187–200. DOI: 10.5840/du199773/419. [in English].
19. Sill, A. T. (2022). Music, Image, and Archetype: Connecting with the Musical Myth of Our Time. *Psychological Perspectives*, 65/2, 225–238. DOI: 10.1080/00332925.2022.2119762. [in English].
20. Tarasti, E. (1994). *A Theory of Musical Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 11.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025